

2009. évi kutatási beszámoló

Készítette:

Kopasz Imre

kutatási programvezető

Majer-Vass Laura

iroda és pályázati vezető

Jóváhagyta:

Tarnai Tamás

elnök, kutatásvezető

Orfű, 2009. 12. 29.

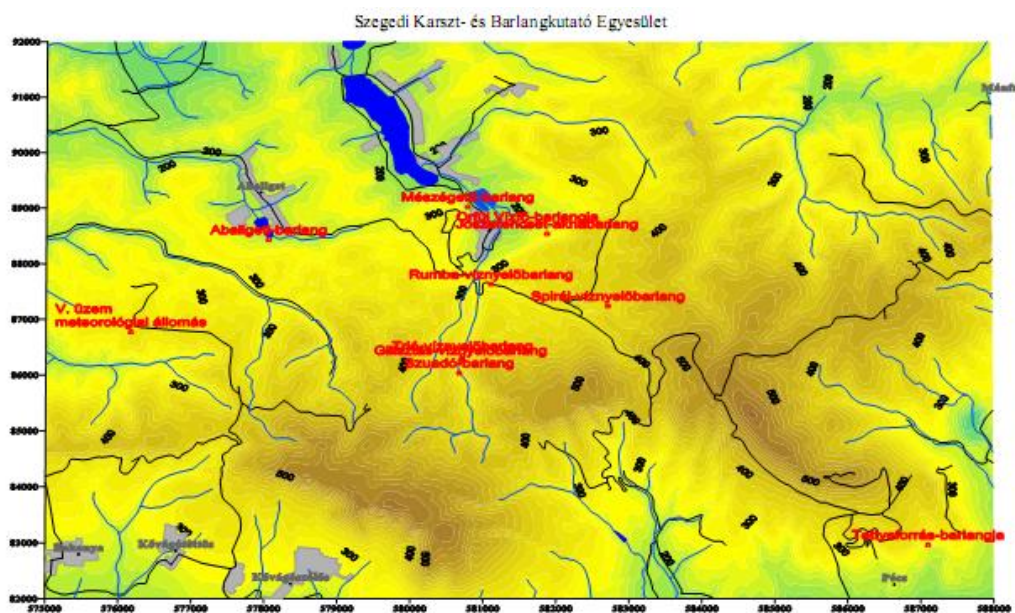
1. Előzmények, összefoglalás

A Szegei Karszt- és Barlangkutató Egyesület (továbbiakban: SZKBE) A 2009. naptári évre az alábbi karsztobjektumokra rendelkezett feltáró kutatási engedéllyel (1. térkép):

1. Szuadó-barlang (4120-69)
2. Trió-barlang (4120-71)
3. Gilisztás-barlang (4120-70)
4. Rumba-víznyelőbarlang (4120-92)
5. Jószerencsét-aknabarlang (4120-97).
6. Vízfő-barlang (4120-3) /külön engedély alapján/

A feltáró kutatási engedélyeket a KTM 13/1998. (V. 6.) rendelete alapján a Dél-dunántúli Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség adta ki 3621-4/2008. és 9048-4/2009. iktatószámokon. A 2009. évi munkák során az egyesület kutatásvezetője Tarnai Tamás (V-43/2000), a kutatásvezető helyettese Barta Károly (V-02/2000), a kutatási programvezetője Kopasz Imre volt.

A kutatások fő célja újabb barlangszakaszok feltárása, amely lehetővé tenné a Vízfő-forrás mögötti barlangrendszer feltárását, komplexebb megismerését, valamint a már ismert barlangok, járatszakaszok állapotának megóvása, a védett értékek megőrzése.

1. térkép: A kutatott objektumok, Mecsek

Az Egyesület a 2009-es év kutatási programját 2009 január 1-én határozta meg. Ennek értelmében az SZKBE havonta, majd minden hónapban egy-egy kutató hétvége, illetve egy kéthetes nyári tábor megszervezését határozta el. Későbbiekben kiderült, hogy az SZKBE szervezésében lezajlott barlangász alapfokú tanfolyam hétvégéi, további kutató hétvégékre adtak alkalmat. Az év során a fő kutatási célpontok a Szuadó-völgyi víznyelő barlangok közül a Trió és a Gilisztás-barlangok voltak. Az Egyesület kutatási fő célkitűzése az orfűi Vízfőforrás mögötti barlangrendszer feltárása és tudományos feldolgozása volt.

Egyesületünk 2009-ben is folytatta a kutatás mellett szintén fontos, évek óta futó programjait: Természeti és Környezeti Nevelési Program (TKNP) Hátrányos Helyzetű Gyermekek Számára (HHGYSZ), általános- és középiskolás gyermekek számára (KÁISZ) szervezett programok, Erdei Iskola Program, Nyári Barlangász Gyermektábor Program, földalatti földrajzórák tartása gyerekcsapatoknak, valamint barlangjaink hasznosításának segítségével amatőr érdeklődőket vittünk felszín alatti túrákra. Barlangi és magashegyi egyesületi túrák zajlottak nagy érdeklődéssel, 4 alkalommal adtuk ki 2009-ben az egyesületünk saját újságját, a Hírmondót. Szintén fontos feladatunk volt a Mecsek Háza Geológiai Bemutatóhely és Barlangi Turisztika Központja létesítményünk fenntartása és üzemeltetése.

2. A feltáró kutatás a 2009. évben

A 2009-es évben 14 alkalommal tartottunk „kutatóhétvégét”, illetve megrendeztük a már hagyománynak számító nyári kutatótáborunkat is. A kutatási munkálatokat és eredményeket az alábbiakban foglaljuk össze:

2008. 12. 30-2009. 01. 04.

Az év első hosszított kutató hétvégéjén a kutatásban aktívan résztvevők jelenlétében meghatároztuk az éves kutatási programot. Korábbi évekhez hasonlóan a már fentebb említett két víznyelő barlang (Gilisztás, Trió) kutatása folytatódott.

2009. 01. 16-18.

A hétvége folyamán jelentős járattágítást végeztünk a Gilisztás barlangban a Csipkés akna aljától a Süni-beachig. A Trió barlang végpontja 2003-as stagnálása óta végre elmozdult a holtpontról, egy kb. 2 méter hosszú járatot sikerült bontani, mely merőlegesen harántolt egy patakos szűk járatot, melynek szelvénye mindössze 60x20 cm volt. A szűk szelvényt a kőzet rendkívüli keménysége indokolja. A véső rendszeresen szikrázott, ami kovás betelepedésekre utal. A barlangi tartózkodás során folyamatosan szükséges volt a légkompresszoros szellőztetés, ugyanis már rövidebb ott tartózkodás után is jelentős volt aCO₂ feldúsulása.

2009. 01. 23-25.

Folytatódott a Trió barlangban az egy héttel korábban talált szűk patakos járat tágítása. Ez elsősorban a főtét, illetve az aljzatot érintette. Erőteljes kifelé mozgó huzatot észleltünk. Szellőztetésre nem volt szükség.

2009. 02.14.

A kutató hétvége jelentős felszíni munkálatokkal kezdődött. Az enyhe tél sok esőzést eredményezett, illetve a lehulló hó gyors olvadása megnövelte az orfői-patak vízhozamát. A Szuadó barlang természetes nyelőpontja nem volt képes a megnövekedett vízhozam elvezetésére. Ez gátszakadáshoz vezetett, melynek következtében az orfői-patak vize Orfű településig folyt. Ezzel nagymértékben eláztatta a Trió barlangot. Ésszerű megoldásnak adódott a Szuadó barlang oldalfalának megnyitása egy 40x40 cm-es ablakkal. Ezen a nyíláson keresztül a víz egyenesen a nyitott bejáraton keresztül jut a barlangba. Ezt követően a sérült gátszakaszt javítottuk ki. A Trió barlangban a gátszakadás következményeként a végponti járatszakaszt kipucolódt az agyagtól, ezzel megkönnyítve a további munkálatokat.

2009. 02.20-22.

Járattágítást végeztünk a Trió barlang végponti szakaszán.

2009. 03.14-15.

Folytatódott a Trió barlang vizesági végpontjának tágítása folyamatos szellőztetés mellett. A barlang más helyein is járattágításokat végeztünk, így megkezdtük a hasadék jelentős tágítását. A Gilisztás barlangban szintén járattágítást végeztünk a Csipkés akna és a Süni-beach között.

2009. 03. 28-29.

A Trió barlangban a kutatás könnyítésére fa deszkázatot fektettünk a vizes ág aljzatába. Ezen a hétvégén vált világossá, hogy a végponti szűkület egy szifonba végződik. A szifon felülete kb. 1 m², a ráhajló kőzet pedig rendkívül leszűkíti a végpontot. A Gilisztás barlangban az aknasorig történt jelentősebb járat tágítás.

2009. 04. 25-26.

A hétvége folyamán a Trió barlang végponti szifonjának megközelítése volt az elsődleges cél. A korábban említett kovás réteg nagymértékben megnehezítette a bontása munkálatokat. Úgy gondoljuk, hogy a felsőbb járatszakaszok nagyobb szelvényének szűkre váltásának oka a kőzet minőség váltásával magyarázható. A munkálatok végzésével párhuzamosan szükséges volt a barlang szellőztetése.

2009. 05. 22-25.

A kutató alkalom egybeesett a barlangász öreglányok és öregfiúk találkozásával, ekkor munkálatokat nem végeztünk, csak terepbejárást tettünk.

2009. 07. 11.

Az egynapos munkálatok célja a Szuadó barlang bejárati részének újbóli kitisztítása, valamint a bejárat kőfalazatán lévő ablak megnagyobbítása hogy a völgyben lezúduló áradmányvizek szabadon és könnyen tudjanak a Szuadó barlangba elnyelődni. A kőfalon az ablakot 60x60 cm-re tágítottuk.

2009. 07. 23-08. 09. Nyári tábor.

A nyári tábor folyamán került sor a járat szakaszok jelentősebb tágítására, valamint a Gilisztás barlang infrastruktúrájának javítására. Ezek mellett jelentős műszak szám gyűlt össze a végponti munkálatok folyamán is. A tábor első felében párhuzamosan folyt a Gilisztás illetve a Trió barlang végponti kutatása, szűkebb járatszakaszainak tágítása. Augusztus 2-án jelentős áttörés sikerült a Gilisztás barlangban. A korábbi végpont (Lábkaparós-szifon) átbontásával mintegy 45 m-es új járatszakaszt sikerült feltárni. A szakaszok jellege vető mentén kialakult járat, járatrendszer illetve réteglapok mentén kialakult szakaszok. Az új járatszakasz szelvénye az állva könnyen járhatótól a hosszabb szűkületek között változik. Az új végpont egy sóderszifon. Érdekes szituáció, hogy míg a sóderszifon lefele irányuló kitöltött járata

egyértelműen a víz mozgásának iránya felé mutat, addig a végponttól egy elágazáson keresztül kb. 5 m hosszan 30°-os szögbe egy csőjáraton emelkedve kisterembe érünk, melyet térdközépig kb. 3 m² felületen kitölti a víz. A víz alatt látszik a továbbhaladó járatszakas.

A víz eltávolítását megelőzően a sóderszifon kibontása célszerű, mivel ide lenne alkalmas leszívni a vizet. Sajnos az új járatszakra is alapvetően a 26-os aknától lefelé nagymértékű a CO₂ feldúsulása. Néhány nap kutatómunkájának elteltével lényegében szellőztetés nélkül nem lehetett a barlangban tartózkodni. Ezért úgy döntöttünk, hogy a barlangba egészen a felszíntől a végpontig ¾ colos tömlőt építünk ki véglegesen több helyen csapokkal ellátva, hogy biztosítsuk a barlang teljes hosszában a megfelelő levegő ellátást. A korábbi ideiglenesen kiépített ½ colos tömlőrendszer megszüntettük. Ezzel párhuzamosan vásároltuk egy kétszer nagyobb teljesítményű levegő kompresszort. A barlangban semmilyen természetes légmozgás nem tapasztalható. Valószínű, hogy a járatok szifonba végződnek. Ezt követően a Gilisztás barlang kutatása szigorúan csak szellőztetés mellett működik. A nyári tábor második felében a Gilisztás barlang új szakaszainak járattágítására, valamint a végpont bontására összpontosítottunk. Ezt követően a Trió barlangban végpontkutatás nem folyt, de a járatok tágítását folytattuk.

2009. 10. 23-25.

A nyári tábor folyamán a Gilisztás barlangban elért sikerek nyomán a kutatás a Gilisztás barlangra tevődött át. Két kutató alkalom között sem szellőzött ki a barlang és jelentős volt a CO₂ feldúsulás. Ez számunkra egyértelműsíti, hogy közel vagyunk ahhoz a ponthoz, hogy a barlang szifon formájában lezár. Rendkívüli erőfeszítések árán sikerült csak a végponton előre haladni. A szellőztetés mellett még így is megerőltető a barlangi munka, illetve a kötélén való mozgás. Ezért csökkentettük a műszakok idejét.

2009. 11.21-22.

A kutatást ismét a Trió barlangra helyeztük át a Gilisztás barlangban tapasztalt nehézségek miatt. A hétvége folyamán lényegében rálátásunk lett a szifonra a Trió vizesági végpontján lévő szifonra, illetve megállapítottuk, hogy nem található szifonkerülő ezért a főte bontásával kell a szifont leküzdeni.

2009. 12. 11-13.

A Trió-barlang végpontján járattágítási munkákat végeztünk, illetve kidepóztuk a bontási törmelékét.

2009. 11. 01. Vízfő

A Vízfő kutatása az Egyesület keretén belül kiemelt jelentőséggel bír. A tartalék vízbázis, valamint a körülötte védettséget élvező terület különös figyelmet szentel a forrásbarlang kutatására. Miután az Egyesület októberben megkapta a Vízfő-forrás kutatási engedélyét, az első novemberi hétfőjén az előzetes engedély alapján eltávolította a Forrás barlang vasbeton gátjának csökkezetését. Ezzel évtizedek óta először kerülhetett sor a barlang szifonjának szemrevételezésére. A kutatómunka szigorú szabályozása ismeretében a barlangból semmilyen szétszerelt víz műtárgyat nem hoztunk ki. A gátfal megnyitása, a vaslemez és a cső eltávolítása semmilyen károsodást nem okozott az egyébként cseppkőképződményekben gazdag járatszakasokban. Jelenleg merülési kérelmet adtunk be a 3. szifon feltárására. Ennek volt első lépése a támfal mögötti rész betekinthesége. A bűvármerülés várható időpontja 2010. tavasza.

Abaligeti-barlang, Mészégető források-barlangja, Vízfő-forrásbarlang, Tettyei-forrásbarlang, Szuadó-barlang, Spirál-víznyelőbarlang

A Szegei Karszt- és Barlangkutató Egyesület radon vizsgálat céljából vízmintavételt a 2009-es évben az alábbi barlangok esetében nem végzett: Abaligeti-barlang (4120-1), Mészégető források-barlangja (4120-4), Vízfő-forrásbarlang (4120-3), Tettyei-forrásbarlang (4120-169), Szuadó-barlang (4120-69), Spirál-víznyelőbarlang (4120-130).

.....
Kopasz Imre
kutatási programvezető

.....
Tarnai Tamás
elnök, kutatásvezető